

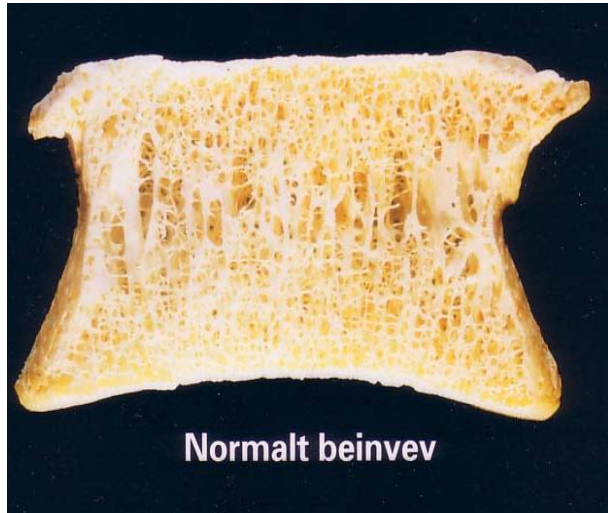
Osteoporose, hoftebrudd og konsum av sild - En naturlig sammenheng?

Jannike Øyen, PhD, Seniorforsker,
Havforskningsinstituttet (HI)

Osteoporose

”En skjelettsykdom karakterisert av lav beinmasse og forringet mikroarkitektur med nedsatt beinstyrke og økt risiko for brudd”

Normalt beinvev

Osteoporotisk beinvev

Beinmineraltetthet (BMD)

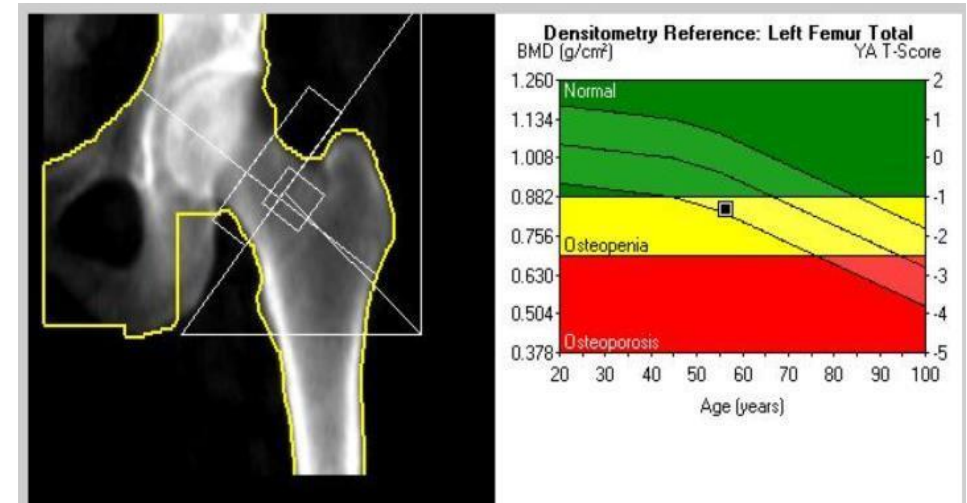
Refererer til beinmineral per arealenhet bein

”Dual energy x-ray absorptiometry” (DXA)

Når BMD reduseres et standardavvik øker risikoen for beinbrudd 2,6 ganger^{1,2}

¹Cummings et al, 1993; ²Marshall et al, 1996

Osteoporose og hoftebrudd i Norge

Norge ligger på verdenstoppen

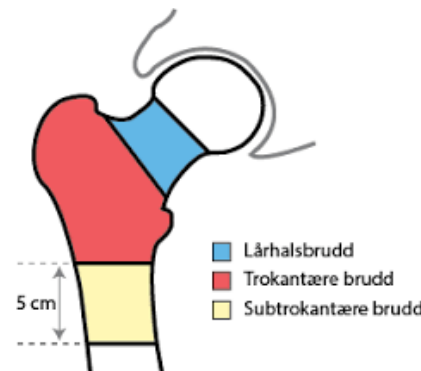
240 000-300 000 nordmenn har osteoporose

Årlig brekker 9000 nordmenn hoften (15 000 håndleddet)

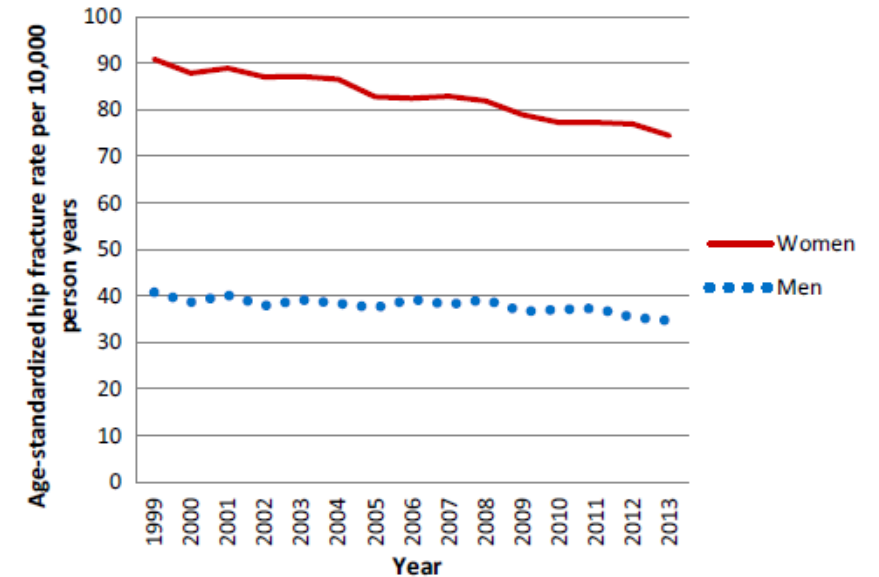
Hoftebrudd mest alvorlige følgen av osteoporose

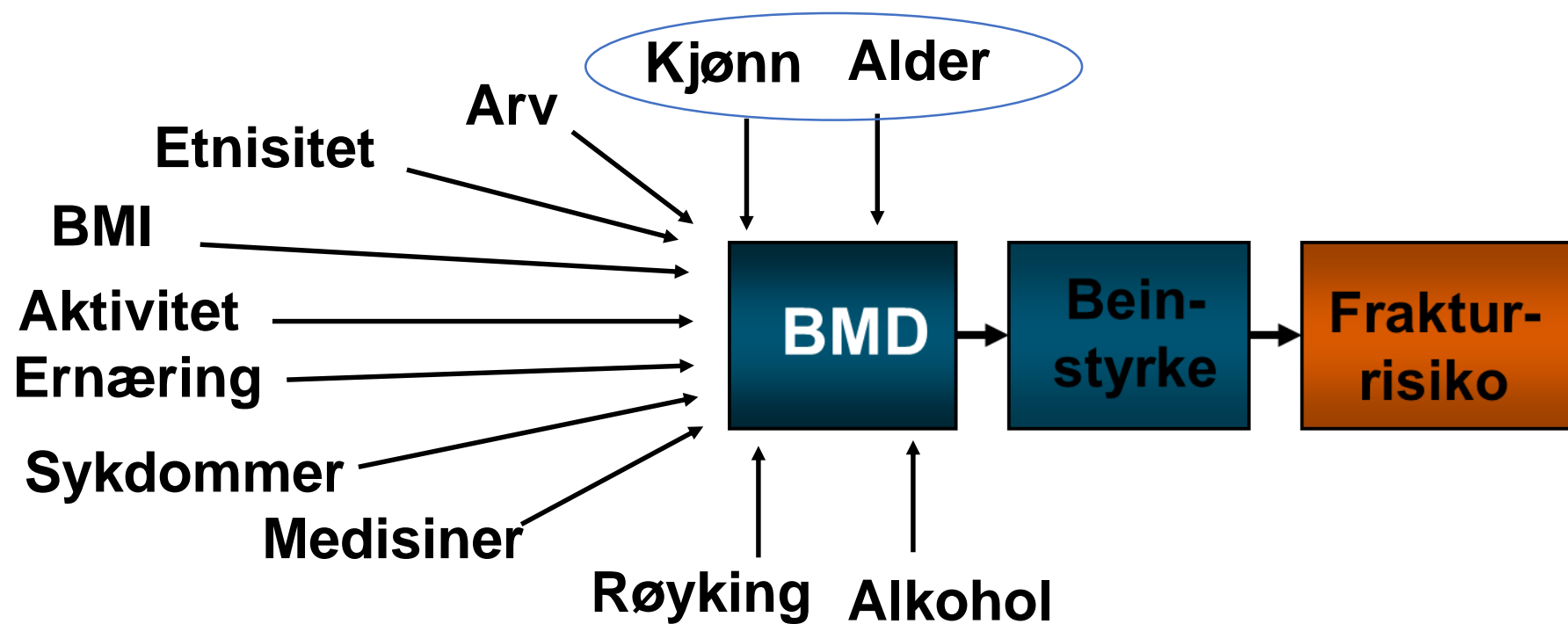
Søgaard, 2016; Hagen, 2004

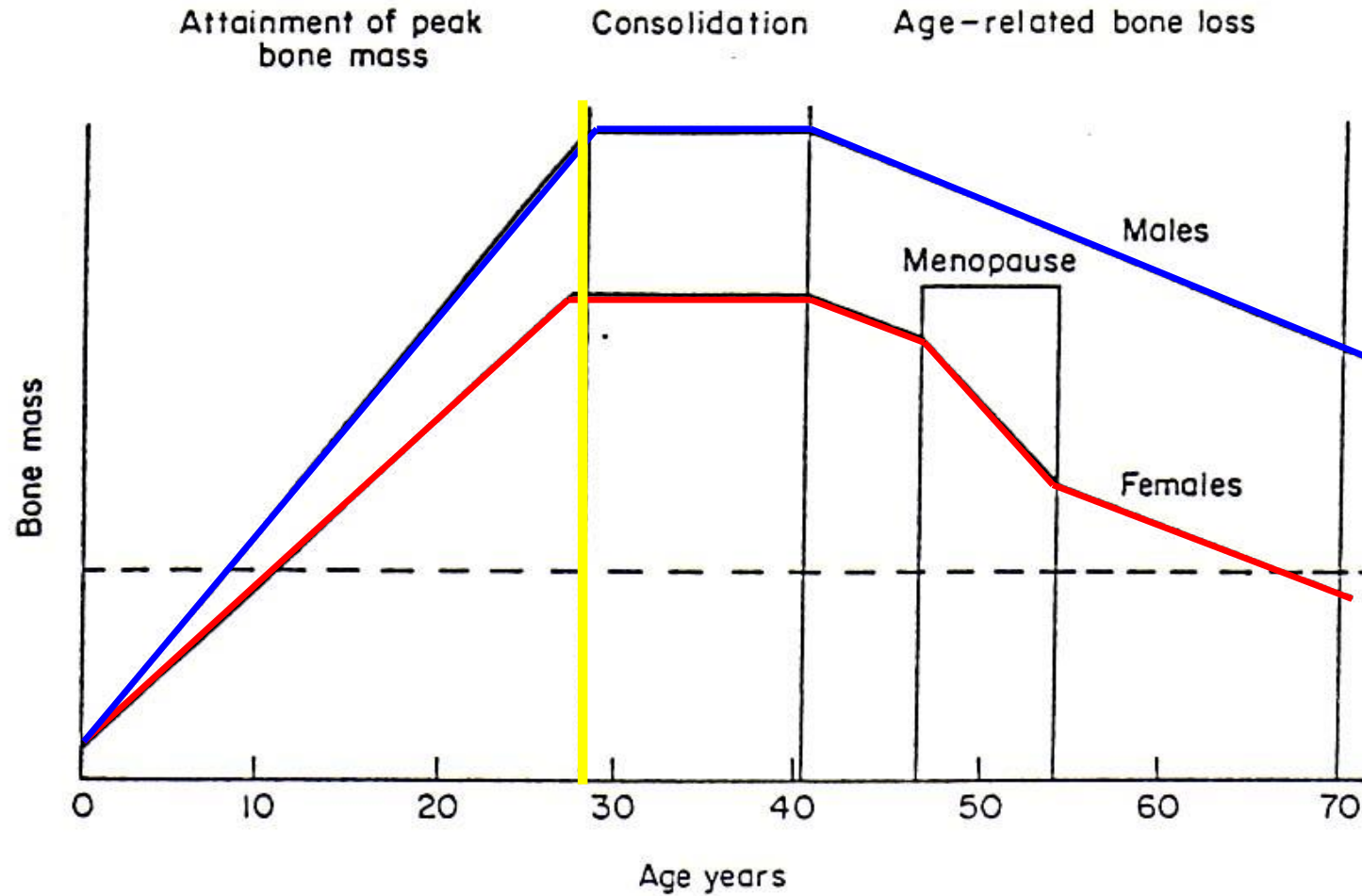
Osteoporos Int (2016) 27:2217–2222

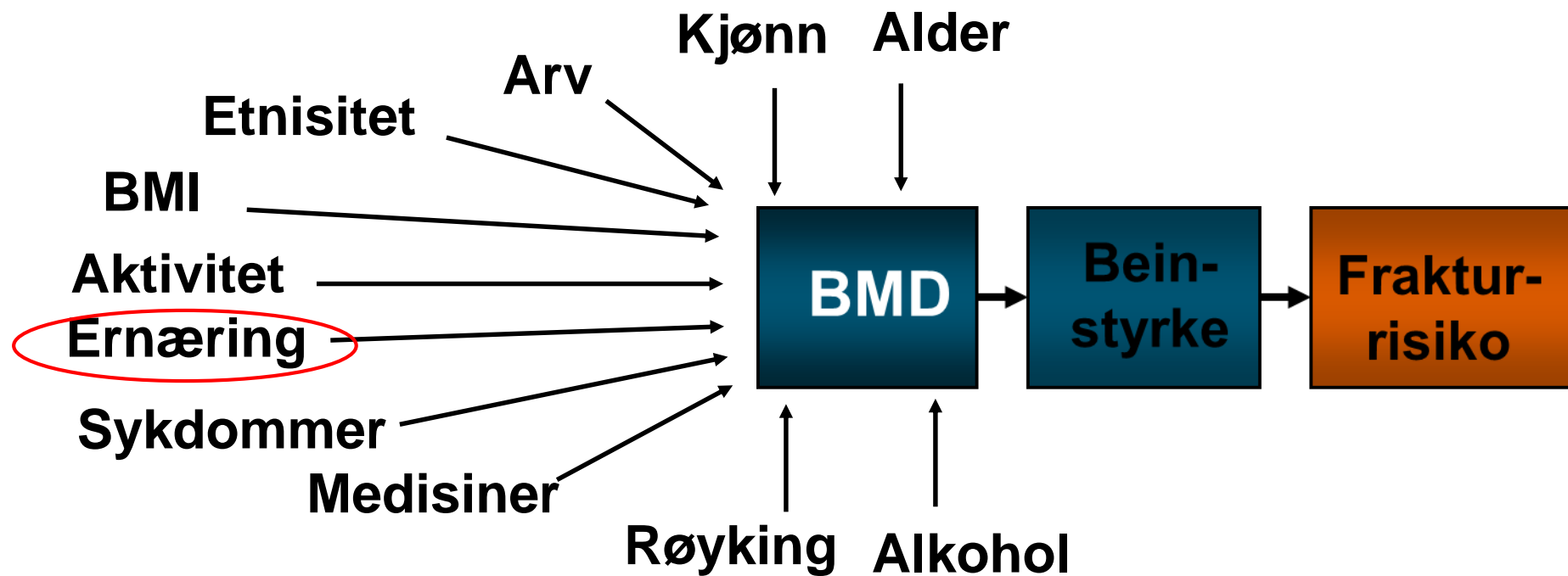
Risikofaktorer

BMD – kjønn/alder

Risikofaktorer

Ernæring

Vitamin D

Kalsium (800 mg/d – 1 skive ost=140 mg, melk, brokkoli)

Protein (15-20% av totalt inntak)

Unngå underernæring/undervekt

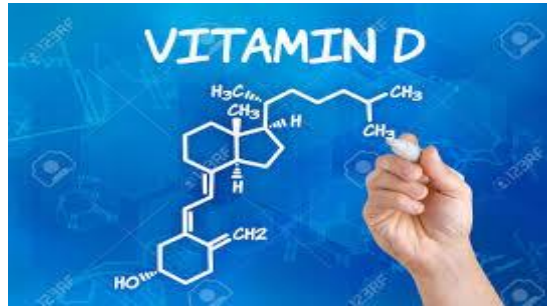
Vitamin K

Havets sølv

Vitamin D syntetiseres i huden (soleksponering, 80-90%) og tas opp via tarmen (mat)¹

Opprettholde normal konsentrasjon av kalsium og fosfat i blod og ekstracellulærvæske²

De fleste organer og immunceller uttrykker vitamin D reseptorer²

Vitamin D nødvendig for mineralisering av skjelettet²

Alvorlig mangel: Rakitt hos barn og osteomalasi (oppbløtning av knoklene) hos voksne

Mangel: Økt risiko for osteoporose og brudd^{3,4,5}

Assosiert til hjerte-karsykdom, kreft og autoimmune sykdommer⁶

¹Mosekilde, 2008; ²Nes, 2004; ³Lips 2001; ⁴Bakhtiyarova et al, 2006; ⁵Øyen 2011; ⁶Hossein-Nezhad, 2013

Vitamin D status

Serum 25-hydroxyvitamin D (25(OH)D) markør for vitamin D-status¹

<12,5 nmol/L: Alvorlig vitamin D-mangel²

12,5-25 nmol/L: Moderat vitamin D-mangel²

>50 nmol/L: Optimal beinhelse^{1,3,4,5,6,7,8}

¹Holick, 2003; ²Nield et al, 2006; ³Francis & Selby, 1997; ⁴Holick, 2007; ⁵Lips, 2001; ⁶Lips et al, 2010; ⁷Ross et al, 2011; ⁸Bischoff, 2007

Vitamin D mangel

Vitamin D mangel et globalt problem i alle aldersgrupper^{1,2}

En billion mennesker har vitamin D mangel³

Norge: < 50 nmol/L

Ungdommer (vinter): 50-70%⁴

Voksne (vinter): 65%⁵

Voksne (hele året): 40%⁵

Eldre (hele året): 32-46%⁶

Ikke vestlige (hele året): 60-90%⁷

¹Holick, 2007; ²Cashman, 2016; ³Holick, 2011; ⁴Øberg, 2014; ⁵Lacrose, 2014; ⁶Holvik, 2013; ⁷Madar, 2009

Vitamin D inntak

Kilder: Sollys, feit fisk, beriket mat (smør/melk), supplement

Anbefalt daglig inntak av vitamin D er 10 mikrogram (>75 år = 20)

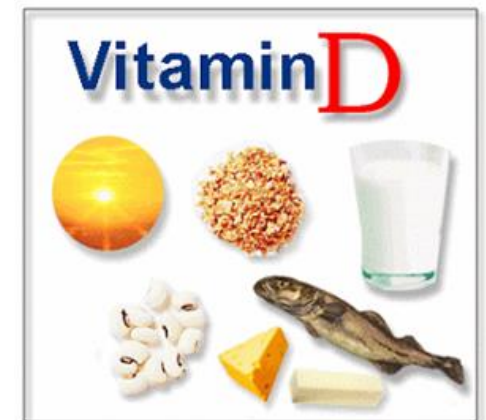
Daglig inntak av vitamin D fra kosten hos nordmenn:

9-åringer: 3,8 (SD 2,7) mikrogram

13-åringer: 3,9 (3,4) mikrogram

Voksne: 5,8 (5,1) mikrogram

20-40% bruker vitamin D tilskudd

Havets sølv

Sild: 6,5-17,5 mikrogram vitamin D per 100 gram

1 porsjon (100-150 gram) sild dekker dermed dagsbehovet

Beriket melk: 0,4 mikrogram vitamin D per 100 gram

2 liter melk (12-13 glass) for å dekke dagsbehovet

Vitamin D i utvalgte fisketyper

Tabell 1.1 Vitamin D- og fettinnhold i 100 g utvalgt fisk, fiskeprodukter, skalldyr og fiskepålegg

Fiskesort	Vitamin D (μg)
Fet fisk (> 5 % fett):	
Laks	8-10
Ørret	6,9
Makrell	4-6
Sild	6,5-17,5
Kveite	2,7-12
Mager fisk (< 2 % fett):	
Torsk	0,7-2
Sei	0,8-2
Prosessert fisk:	
Fiskekaker (kjøpt)	0,3
Fiskepinner	0,8-1,8
Fiskegrateng	0,7-2,4
Fiskeboller	0-0,3
Skalldyr:	
Reker	0-3,5
Krabbe	0 - < 2
Fiskepålegg:	
Makrell i tomat	2,4-4,3
Sild	6,5-12,5
Røkt laks/ørret	5,1-7,5
Gravet laks	3,6-12,5
Tunfisk i olje, avrent, hermetisk	1,5-4,2
Kaviarmix	0,1
Svolværpostei/Lofotpostei	39,1

Hvor mye fisk spiser vi?

4-åringer: 210 g/uken

9- og 13-åringer: 175 g/uken

Voksne kvinner: 300 g/uken

Voksne menn: 450 g/uken

Andelen som spiser anbefalt mengde feit fisk på minst 200 g/uken:

Kvinner: 20%

Menn: 25%

Norkost 3, Ungkost 3

Reduced bone resorption by intake of dietary vitamin D and K from tailor-made Atlantic salmon: A randomized intervention trial

Ingvild Eide Graff¹, Jannike Øyen¹, Marian Kjellevold¹, Livar Frøyland¹, Clara Gram Gjesdal^{2,3}, Bjørg Almås⁴, Grethe Rosenlund⁵ and Øyvind Lie¹

¹ National Institute of Nutrition and Seafood Research (NIFES), Bergen, Norway

² Department of Rheumatology, Haukeland University Hospital, Bergen, Norway

³ Department of Clinical Science, University of Bergen, Bergen, Norway

⁴ Hormone Laboratory, Haukeland University Hospital, Bergen, Norway

⁵ Skretting Aquaculture Research Centre, Stavanger, Norway

Correspondence to: Jannike Øyen, **email:** jannike.oyen@nifes.no

Keywords: Atlantic salmon, bone health, vitamin D, vitamin K, bone biomarkers, Gerotarget

Received: March 09, 2016

Accepted: June 09, 2016

Published: August 14, 2016

Vitamin D - beinhelse

122 friske postmenopausale kvinner: Tre laksegrupper (150 gram 2 x uken) + en tablettgruppe (20 mikrogram vitamin D/1000 mg kalsium/dag)

Laksegruppene fikk også kalsiumsupplement

Laksen hadde tre ulike vitamin D₃/vitamin K₁ kombinasjoner: Høy D₃+høy K₁, lav D₃+høy K₁, eller høy D₃+lav K₁

Økt inntak av laks med høyt vitamin D₃ (0.35-0.38 mg/kg/filet) + supplement = positiv effekt på beinhelsen (osteocalcin)

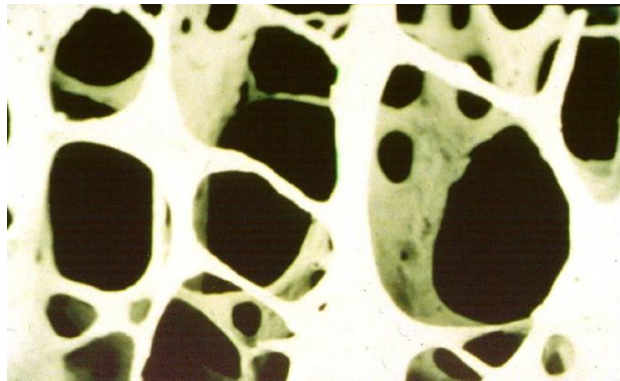
Derfor: Økt mengde vitamin D₃ i lakseforet (opprinnelig nivå) = økt vitamin D status og forbedret beinhelse

Er sild godt da?

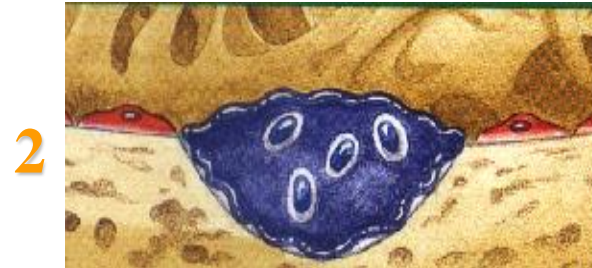

...en naturlig sammenheng

Normal beinomsetning

osteoklaster

osteoblaster

Beinomsetning ved osteoporose

Osteoklaster

Osteoblaster

(Kanis et al, 1994)

WHO definisjon basert på BMD-måling

